

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN

ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

SISÄLTÖ:

1. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	6
TEHTÄVÄ.....	6
ESIOPETUKSEN ARVOT.....	6
TURVALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS.....	6
OIKEUDENMUKAISUUS JA TASA-ARVOISUUS.....	7
LUOVUUS JA KIINNOSTUS UUSIIN ASIOIHIN.....	7
KESTÄVÄ KEHITYS.....	8
TOIMINTA-AJATUS.....	8
ESIOPETUKSEN TAVOITTEET.....	8
2. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN.....	9
OPPIMISKÄSITYS.....	9
OPPIMISYMPÄRISTÖ.....	10
LEIKKI.....	10
3. ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT	11
KIELI JA VUOROVAIKUTUS.....	12
MATEMATIIKKA.....	15
ETIIKKA JA KATSOMUS.....	16
EETTINEN KASVATUS.....	16
KULTTUURINEN KATSOMUSKASVATUS.....	17
USKONTOKASVATUS.....	19
ELÄMÄNKATSOMUSTIETOKASVATUS.....	19
YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO.....	21
TERVEYS.....	22
FYYSINEN JA MOTORINEN KEHITYS.....	23
TAIDE JA KULTTUURI.....	26
MUSIIKKI.....	26
KUVATAIDE.....	27
KÄSITYÖ JA ASKARTELU.....	29
DRAAMA.....	31
4. KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA	32
TUEN KOLMIPORTAISUUS.....	32
YLEINEN TUKI.....	32
TEHOSTETTU TUKI.....	33
ERITYINEN TUKI.....	34
LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA.....	36
OPPIMISSUUNNITELMA OSANA YLEISTÄ TUKEA.....	36
ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA OSANA TEHOSTETTUA TUKEA.....	37
HENKILÖKOHTAISEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA.....	37
PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS.....	38
5. YHTEISTYÖ JA OPPILASHUOLTO ESIOPETUKSESSA	39
ESIOPETUKSEN JA KODIN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	39
ESIOPETUKSEN HENKILÖSTÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	39

<i>ESIOPETUKSEN YHTEISTYÖ MUUN VARHAISKASVATUKSEN JA PERUSOPETUKSEN KANSSA</i>	39
<i>ESIOPETUKSEN YHTEISTYÖ MUIDEN TAHOJEN KANSSA</i>	40
<i>OPPILASHUOLTO</i>	40
Varhaiskasvatuksen oppilashuoltotyöryhmä	41
Yksikkökohtainen oppilashuoltotyöryhmä	41
Yksilöllinen oppilashuoltotyöryhmä	41
<i>TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN</i>	42
<i>HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY, SALASSAPITO JA TIETOJEN LUOVUTTAMINEN</i>	43
6. ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN ESIOPETUS	44
7. ARVIOINTI	44
<i>KOULUVALMIUDEN ARVIOINTI ESIOPETUKSESSA</i>	45
8. LASTEN MIETTEITÄ ESIOPETUKSESTA	46

ALKUSANAT

Opetushallitus on 2.12.2010 päättänyt Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista 2010. Uusi määräys sisältää useita muutoksia nykyisiin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, minkä vuoksi perusteet on uudistettu kokonaisuudessaan. Muutosten lähtökohtana on Laki perusopetuslain muuttamisesta (642/2010). Määräys ottaa huomioon myös vuoden 2000 Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja siihen vuonna 2003 ja vuonna 2009 tehdyt muutokset.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on määräys, jonka pohjalta opetuksen järjestäjä päättää opetussuunnitelmasta. Esiopetuksen järjestäjän tulee ottaa näiden perusteiden mukainen opetussuunnitelma käyttöön viimeistään 1.8.2011. Lautakunnan kokousaikataulujen ja tiukan valmisteluajan takia yhteistyötahojen kuuleminen jää puutteelliseksi. Kuitenkin tavoitteena on tiedottaa mm. lastensuojelua ja neuvolaa sekä vanhempia heti syksyllä ja kerätä palautetta seuraavaa paikallisen suunnitelman päivitystä varten. Opetussuunnitelmatyö on jatkuva prosessi ja ainakin tiedonsiirtoasioita ja kolmiportaisen tuen lomakeasioita mietitään vielä myös perusopetuksen kanssa. Tarvittaessa muutokset kirjataan opetussuunnitelmaan, jonka opetuslautakunta hallintosäännön mukaan vahvistaa.

Äänekoskella esiopetuksen opetussuunnitelman uudistaminen aloitettiin helmikuussa 2011. Esiopetuksen kolmiportaista tukea, esiopetuksen tukimuotoja sekä oppilashuollon järjestämistä käsiteltiin eniten. Työskentely tapahtui pääosin kahdessa eri työryhmässä, jotka toteuttivat Äänekosken esiopetussuunnitelman uudistamisen. Työvälineenä oli perusopetuksessa käytetty Ops Pro –ohjelma. Prosessin aikana kaikki osalliset pääsivät lukemaan toisen työryhmän tuottamaa tekstiä ja kommentoimaan sitä. Työryhmillä oli myös yhteisiä tapaamisia. Esiopetuksen lapset ovat kuvittaneet suunnitelman ja kertoneet ajatuksiaan esiopetuksesta.

Äänekosken varhaiskasvatus ja esiopetus on ollut mukana perusopetuksen hallinnoimassa Kelpo-hankkeessa (Kehittäminen, Laatu ja Perusopetus). Hankkeen kautta saatiin ennakkoon tietoa mm. esiopetuksen perusteiden uudistuksesta ja

sisällöistä. Jo kaksi vuotta sitten Äänekosken esiopettajille esiteltiin tuen kolmiportaista mallia ja mietittiin, miten se kussakin yksikössä toteutetaan.

Tästä on hyvä jatkaa!

Kiitos kaikille työryhmien jäsenille ahkerasta työskentelystä Äänekosken esiopetuksen kehittämiseksi!

Äänekoskella 13.5.2011

Pirjo Heinonen, perhepalvelujohtaja, esiopetuksen tulosalueen esimies

1. ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

TEHTÄVÄ

Esiopetuksen tehtävä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen. Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää, että opettaja ja huoltajat sekä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

ESIOPETUKSEN ARVOT

Esiopetuksen opetussuunnitelman arvot pohjautuvat Äänekosken kaupungin toimintaa ohjaaviin arvoihin, joita ovat innovatiivisuus ja uudistumiskyky, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus ja kestävä kehitys. Lähtökohtana on kasvattaa lapsista elämään myönteisesti suhtautuvia ihmisiä.

TURVALLISUUS JA YHTEISÖLLISYYS

Fyysisesti ja psyykkisesti turvallinen esiopetusympäristö antaa pohjan esiopetusta tukevan ilmapiirin luomiseen ja lisää lasten ja työntekijöiden hyvinvointia. Yhteistyö ja kasvatuskumppanuus lasten vanhempien kanssa ovat lähtökohtana perusturvalliseen arkeen.

Yhteisössä kasvaminen on olennainen osa lapsen kasvua yhteiskunnan jäseneksi. Esiopetuksessa lapset oppivat yhdessä ja toisiltaan. He kokevat ja kohtaavat vastuunsa omien päätöstensä seurauksista.

OIKEUDENMUKAISUUS JA TASA-ARVOISUUS

Esiopetuksessa lapset ja heidän perheensä kohdataan samanarvoisina kunnioittaen heidän erilaisia lähtökohtiaan. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja huomioiduksi yksilönä.

Ryhmän jäsenenä lapsi vaikuttaa osaltaan yhteisiin sääntöihin ja sitoutuu noudattamaan niitä. Hän saa kokemuksia erilaisten ihmisten kanssa toimimisesta ja oppii kohtelemaan kaikkia tasa-arvoisina.

LUOVUUS JA KIINNOSTUS UUSIIN ASIOIHIN

Luovuus on arkielämän taito ratkaista asioita joustavasti. Se on kykyä saada aikaan jotain uutta tai löytää tuttuihin asioihin uusia näkökulmia. Luovuus tulee esiin kokeiluna, keksimisenä, tutkimisena ja mielikuvituksena. Luovuus lähtee oikeasta ilmapiiristä ja se tarvitsee aikaa. Luovan toiminnan edellytyksenä voidaan pitää ajattelun joustavuutta ja sujuvuutta sekä spontaania kiinnostusta ja mielen ja aistien avoimuutta.

Esiopetuksessa tarjoamme lapselle kasvu- ja oppimisympäristön, joka on myönteinen luovalle toiminnalle ja luoville ratkaisuille. Lasta kannustetaan luovuuteen oman toimintansa suunnittelussa sekä ratkaisujen löytämisessä. Luova lapsi osaa vertailla erilaisia näkökohtia ja nähdä kokonaisuuksia. Luovat ideat voivat syntyä myös yhteistyössä toisten lasten kanssa. Lapsia kannustetaan osallistumaan oman ja vertaisryhmän toiminnan suunnitteluun.

KESTÄVÄ KEHITYS

Esiopetuksessa lapsi kiinnostuu luonnosta, rakennetusta ympäristöstään ja lähiyhteisön toiminnasta. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään, nauttimaan ympäristön monimuotoisuudesta ja kauneudesta sekä tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksista. Hän ymmärtää riippuvuutensa ja vastuunsa sekä luonnosta että rakennetusta ja sosiaalisesta ympäristöstä. Arjessa tehdään ympäristöystävällisiä valintoja, jolloin lapsetkin oppivat ympäristövastuullisuutta.

TOIMINTA-AJATUS

Esiopetuksen toiminta-ajatuksena on edistää ja tukea lapsen kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä ainutlaatuisena yksilönä että ryhmän jäsenenä. Esiopetus on lapsilähtöistä ja sitä toteutetaan leikin, luovuuden, elämyksellisyyden ja toiminnallisuuden kautta.

ESIOPETUKSEN TAVOITTEET

Esiopetus on opetusta ja kasvatusta, joissa tavoitteina on

- vahvistaa lapsen itsetuntoa ja myönteistä minäkuvaa
- antaa valmiuksia vastuuntuntoiseen ja oikeudenmukaiseen ryhmässä toimimiseen
- opettaa lasta kuuntelemaan, keskittymään ja toimimaan yhteisesti annettujen ohjeiden mukaan

- herättää lapsen mielenkiinto oppimista kohtaan ja auttaa löytämään itsensä yksilöllisenä oppijana
- kehittää lapsen oppimisedellytyksiä sekä ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksia

2. ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

Esiopetus järjestetään Äänekoskella perhepalveluiden vastuualueella, esiopetuksen tulosityksikössä. Vain esiopetusta tarvitsevien lasten esiopetus järjestetään erillisissä esiopetusryhmissä. Vakiintuneita opetuspaikkoja ovat Hietaman koulu, Teknologiakeskus (Mämmen ja Keskustan ryhmät), Suolahden esiopetus, jota on järjestetty Suolahden kaupungintalon puutalossa. Kaikkien päiväkotien yhteydessä järjestetään esiopetusta (Konginkangas, Sumiainen (Tiitelä), Suolahti (Alkula ja Katvela), Äänekoski (Piilola, Häränvirta, Mikonpuisto, Karhunlähde). Lisäksi joitakin paikkoja voidaan tarvittaessa ostaa muista kunnista tai yksityisistä päiväkodeista. Erityisen tuen piirissä olevien lasten esiopetus järjestetään Äänekoskella integroiduissa pienryhmissä, tuetuissa ryhmissä tai muissa esiopetusryhmissä.

OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksessa oppiminen on aktiivinen, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuva päämääräsuuntautunut prosessi, joka usein sisältää ongelmanratkaisua. Näin tietoa ei voida suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä. Oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan antamalla virikkeitä toistensa ajattelun ja mielikuvituksen kehittymiseen.

OPPIMISYMPÄRISTÖ

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Hyvässä oppimisympäristössä vallitsee positiivinen, iloinen, avoin, turvallinen ja rohkaiseva ilmapiiri. Se tukee kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua ja oppimista sekä oman toiminnan arviointia. Hyvä oppimisympäristö tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, monipuoliseen toimintaan ja omaan rauhaan niin sisätiloissa kuin ulkonakin. Retket esikoulualueen ulkopuolelle rikastuttavat oppimisympäristöä ja tarjoavat lapsille uusia elämyksiä ja kokemuksia.

Toisten huomioonottaminen, yhteisten sääntöjen noudattaminen sekä yhteisistä kokemuksista iloitseminen luovat ryhmähenkeä ja vahvistavat jokaisen lapsen yksilöllisyyttä. Aikuiset huomioivat lasten keskinäisiä suhteita ja ohjaavat vuorovaikutusta suotuisaan suuntaan.

LEIKKI

Leikillä on esiopetuksessa keskeinen merkitys lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja oppimisen kannalta. Leikki on toimintaa, joka vastaa parhaiten lapsen fyysisiä ja psyykkisiä tarpeita ja erityispiirteitä. Leikin avulla lapsi rakentaa maailmankuvaansa ja jäsentää suhdettaan ympäristöönsä ja toisiin ihmisiin. Leikkiessään lapsi on maailmassa, jonka mittasuhteet ovat hänen hallittavissaan. Samalla hän ottaa selvää asioista ja etsii keinoja selviytyä spontaanisti tilanteista ja annetuista tehtävistä. Lapsi ei leiki vain oppiakseen ja kehittyäkseen, vaan myös omaksi ilokseen ja nauttiakseen elämästä. Ilman leikkiä ja kokeilua ei ole luovuutta.

Esiopetuksessa työskentelevien aikuisten tehtävänä on järjestää lapsille leikin mahdollistavat olosuhteet, aika ja ympäristö. Aikuinen rohkaisee ja kannustaa lapsia leikkimään sekä varmistaa kaikkien pääsemisen leikkiin mukaan. Tarvittaessa aikuinen ohjaa lasten leikkiä.

3. ESIOPETUKSEN YKSITYISKOHTAISET TAVOITTEET JA SISÄLLÖT

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus rakentuu kokonaisuuksista, jotka ovat lähellä lapsen elämänpiiriä ja joissa on hänen maailmankuvaansa laajentavia ja jäsentäviä sisältöjä. Eheyttävässä opetuksessa kokonaisuus ja oppimisprosessi ovat sisältöjä tärkeämpiä. Keskeistä on lapsen vuorovaikutus aikuisten ja toisten lasten kanssa.

Esiopetuksessa tiedonalojen sisältöalueiden avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii itsestään oppijana. Opetussuunnitelman sisältöalue on tarkoitettu ohjaamaan opettajan työtä ja olemaan suunnittelun apuväline.

KIELI JA VUOROVAIKUTUS

Kielen avulla lapsi tutustuu ympäristöönsä, hankkii ja saa tietoa, jäsentää tekemiään havaintoja, muodostaa, järjestää ja luokittelee käsitteitä sekä kartuttaa sanavarastoaan. Kieli on ajattelun, ilmaisun, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppimisen väline. Kielellisten taitojen kehittyminen edistää myös lapsen myönteistä itsetunnon ja tunne-elämän kehitystä. Äidinkieli antaa lapselle juuret omaan kulttuuriin kasvamiseen.

Tavoitteet:

- Kuuntelutaidon kehittyminen
- Puhutun kielen ymmärtäminen
- Puhumisen ja ilmaisutaidon kehittyminen
- Sanavaraston rikastuminen ja sanojen merkityksen ymmärtäminen
- Vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen kehittyminen
- Kielellisen tietoisuuden herääminen
- Kiinnostuksen herääminen luku- ja kirjoitustaitoa kohtaan
- Lastenkirjallisuuteen, suomalaisiin satuihin ja kulttuuriperinteeseen tutustuminen
- Viestintävälineisiin ja niiden käyttöön tutustuminen

Sisällöt:

- Kuunteleminen
 - toisten kuunteleminen ja oman vuoron odottaminen
 - ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toiminen
 - kriittinen ja arvioiva kuunteleminen
 - erilaisten tekstien kuunteleminen (lasten tietotekstit, sadut, kertomukset, lorut, runot)
 - eläytyvä kuunteleminen
 - ennakoiva kuunteleminen (Mitä sitten tapahtuu?)
 - luku- ja kirjoitustaitoa tukeva tarkka kuunteleminen (alkuäänteet, äänteen ja kirjaimen vastaavuus)
- Puhuminen
 - itsensä ilmaiseminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa
 - keskusteleminen

- kuulemastaan ja näkemästään kertominen
- mielipiteiden ilmaiseminen ja perusteleminen
- kysyminen ja kysymyksiin vastaaminen
- puheella vaikuttaminen
- tunteiden ilmaiseminen
- ristiriitojen selvittäminen

- hyvien tapojen mukainen puhetapa
- sanavaraston rikastuttaminen, sanojen merkityksen avaaminen
- Ilmaisu
 - leikki
 - omat sadut, tarinat ja näytelmät (sadutus)
 - lorut, hokemat, riimit, runot, vitsit ja laulut

- Lukemisen valmiudet
 - kielellisen tietoisuuden herättäminen
 - oman nimen tunnistaminen ja tuottaminen
 - kirjain-ääne vastaavuus
 - sanarytmien hajottaminen
 - äänne-tavu-sana
 - sana-tavu-ääne
 - lukusuunta
 - kuvanlukutaito
- Kirjoittaminen
 - kynäote
 - kätisyyden vakiintuminen (lateraalisuus)
 - oma nimi
 - kirjainten muodot, suunnat
 - kirjoitussuunta
 - isot kirjaimet
 - mallista kirjoittaminen
- Kirjallisuus ja oma kulttuuriperinne
 - kirjan käsittelytaidot
 - erilaisiin kirjoihin tutustuminen (kuva-, satu- ja tietokirjat)
 - kotimainen lastenkirjallisuus
 - tutustuminen eri maiden lapsiin ja kulttuureihin kirjallisuuden avulla
 - kirjastovierailut
- Viestintäkasvatus
 - puhelin
 - lehdet

- televisio
- tietokone
- radio
- kriittinen suhtautuminen saatuun tietoon

MATEMATIIKKA

Matematiikka on tapa ajatella, hahmottaa ja jäsentää maailmaa. Perusajatuksena on lapsen oman ajattelun kehittäminen arkipäiväisissä tilanteissa, kuten leikeissä, liikunnassa ja askartelussa. Tutkimalla, luokittelemalla, vertailemalla, pohtimalla ja kaikkia aisteja käyttämällä lapsi hankkii kokemuksia ja tekee havaintoja. Lasta kannustetaan tarkkailemaan, kertomaan ja perustelemaan omaa ajattelemistaan. Oppimista havainnollistetaan laulujen, leikkien, pelien, liikunnan sekä opetusmateriaalin avulla. Oppimisessa tärkeää on toiminnallisuus ja konkreettisuus.

Tavoitteet:

- Myönteinen suhtautuminen matematiikkaan
- Etsiä matemaattista sisältöä arkipäivän asioista
- Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen, selittäminen ja käyttäminen

Sisällöt:

- Luokittelu eri ominaisuuksien mukaan

- Vertailu ja yksi-yhteen vastaavuus
- Järjestykseen asettaminen
- Sarjoittaminen
- Looginen ajattelu
 - aikajärjestys
 - päättely
 - ongelmanratkaisu
- Lukumäärän ja numeromerkin vastaavuus
- Lukujonotaidot
- Järjestysluvut
- Lukumäärän hajottaminen ja koonti
- Yhteen- ja vähennyslaskun pohjustaminen konkreettisin välinein
- 10- järjestelmä
- Mittaaminen
 - aika
 - pituus
 - massa
 - tilavuus
 - pinta-ala
 - lämpötila
- Geometria
 - muodot
 - kaksi- ja kolmiulotteisuus
 - symmetria
 - visuaalinen hahmottaminen
- Tilastot

ETIIKKA JA KATSOMUS

EETTINEN KASVATUS

Eettinen kasvatus sisältyy esiopetuksen kaikkeen arkipäivän toimintaan. Se on tärkeä osa lapsen emotionaalista ja sosiaalista kasvua. Eettinen kasvatus lähtee lapsen itsetunnon

kehityksestä ja laajentuu ihmisten välisiin sosiaalisiin taitoihin sekä edelleen elinympäristöön. Itseluottamus ja itsensä arvostaminen luovat pohjan toisten arvostamiselle ja kunnioittamiselle.

Tavoitteet:

- Lapsen persoonallisuuden ja myönteisen minäkuvan kehittyminen
- Lapsen turvallisuudentunteen kasvu
- Itseluottamuksen, itsetunnon sekä oman toiminnan arvioimisen kehittyminen
- Toisten ihmisten arvostaminen ja hyväksyminen
- Sosiaalisten sääntöjen ja normien omaksuminen ja noudattaminen
- Oikean ja väärän, hyvän ja pahan erottaminen
- Vastuunottaminen omasta toiminnasta
- Rehellisyyden, totuudenmukaisuuden ja oikeudenmukaisuuden ymmärtäminen
- Ilon ja toivon, ystävyys ja hyväntahtoisuuden sekä huolenpidon kokeminen

Sisällöt:

- Hyvien käytöstarjojen harjoittelu
- Erilaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen
- Hyvän ja pahan, oikean ja väärän pohtiminen arkielämässä
- Ristiriitojen ratkaisu
- Anteeksi pyytäminen, anteeksi antaminen ja saaminen

KULTTUURINEN KATSOMUSKASVATUS

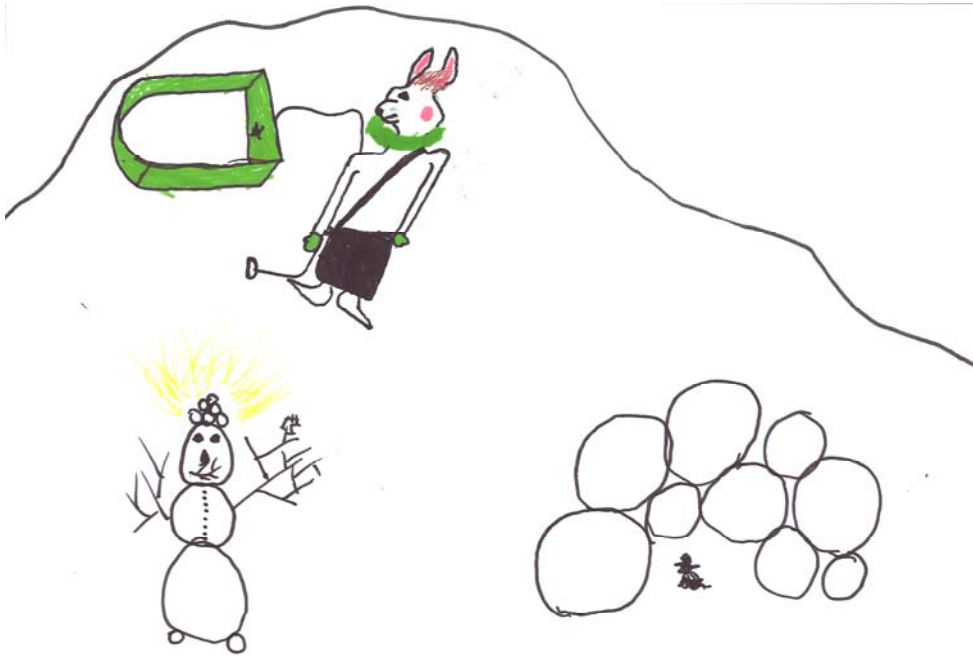
Kulttuurisen katsomuskasvatuksen lähtökohtana on tasa-arvoinen, hyväksyvä ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin vakaumuksiin ja tapoihin sekä eri kulttuureihin ja etnisen taustan omaaviin ihmisiin.

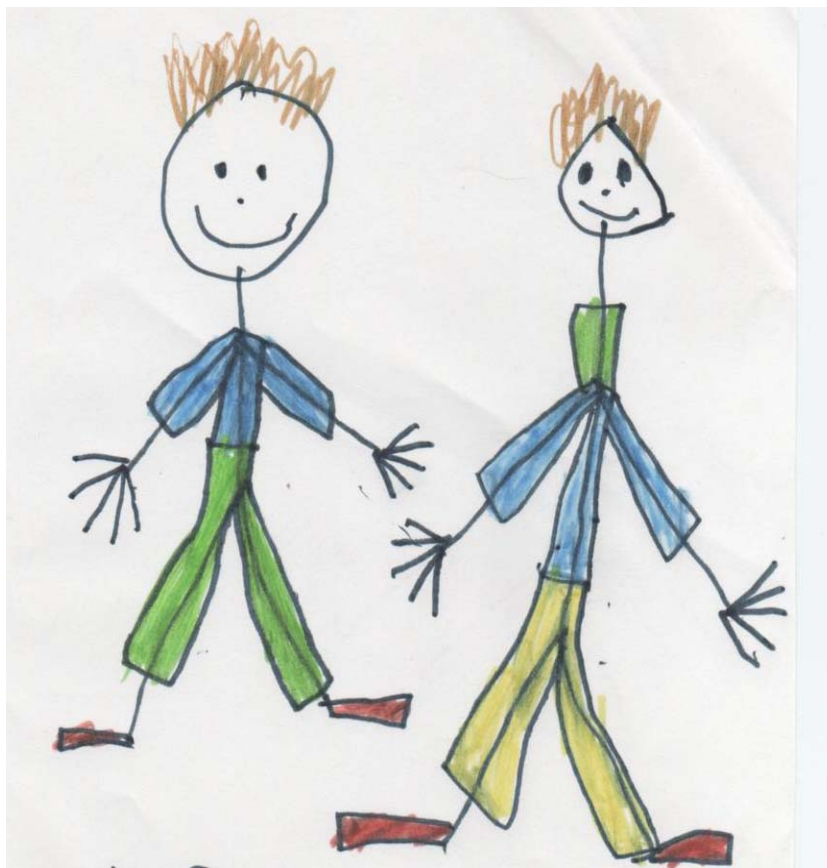
Tavoitteet:

- Perheen tapojen ja vakaumusten kunnioittaminen
- Erilaisten katsomusten ja kotiseudun kulttuuriperinteen kunnioittaminen

Sisällöt:

- Keskustelut ja asioiden pohtimien yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa
- Kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöön tutustuminen vierailujen tms. avulla
- Monikulttuurisuuteen tutustuminen

USKONTOKASVATUS

Uskontokasvatuksessa lapselle tarjotaan mahdollisuus tutustua uskonnollisiin juhliin ja niiden viettotapoihin. Uskontokasvatuksessa tehdään yhteistyötä seurakuntien kanssa.

Tavoitteet:

- Kirkkoon, kirkkovuoden juhlaperinteisiin ja tapoihin tutustuminen
- Lapsi tulee kuulluksi häntä askarruttavissa asioissa, hänellä on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita

Sisällöt:

- Kirkko ja kirkkovuoden juhlaperinteet ja -tavat
- Hiljentyminen

ELÄMÄNKATSOMUSTIETOKASVATUS

Elämänskatsomustietokasvatus syventää ja laajentaa kaikille lapsille yhteistä eettistä kasvatusta.

Tavoitteet:

- Erialaisten elämäkatsomusten kunnioittaminen
- Kehittää lapsen valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä

Sisällöt:

- Erialaisten ihmisten kohtaaminen
- Oma identiteetti, rohkeus
- Suvaitsevaisuus, kohtuullisuus
- Oikeudenmukaisuus, reiluus
- Hyväntahtoisuus, huolenpito

YMPÄRISTÖ- JA LUONNONTIETO

Esiopetusikäisten ympäristökasvatus perustuu myönteisten elämysten saamiseen lapsen omasta ympäristöstä ja luonnosta. Oman lähiympäristön tunteminen vahvistaa lapsen itsetuntoa, auttaa ymmärtämään omaa kulttuuriperintöä ja paikallishistoriaa. Tiedot ja taidot karttuvat elämysten ja konkreettisten havaintojen avulla arkisessa elämässä, jossa ympäristöä havainnoidaan, tutkitaan ja siitä huolehditaan. Retkillä lapselle annetaan mahdollisuus viettää kiireetöntä aikaa luonnossa, ihmetellä, kysellä, tutkia ja nauttia kotiseutunsa monipuolisesta, kauniista luonnosta. Luonnon ilmiöiden kuvailu, vertailu, luokittelu ja tiedon järjestely eri tavoin auttavat lasta muodostamaan käsitteitä ja tekemään päätelmiä. Lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutukset lähiympäristöönsä. Hänet tutustutetaan kestävän kehityksen periaatteisiin ja hänelle selvitetään ihmisen ja luonnon välistä riippuvuussuhdetta.

Tavoitteet:

- Ihmisten ja elämän kunnioittaminen
- Luontoon tutustuminen ja luonnon kunnioittaminen
- Luonnon ilmiöiden havaitseminen ja ymmärtäminen
- Luonnonvaraisen ja rakennetun ympäristön arvostaminen
- Oman toiminnan ympäristövaikutusten havaitseminen
- Lähiympäristöstä kiinnostuminen ja sen kokeminen turvalliseksi

- Ihmisen ja luonnon välisen riippuvuussuhteen ymmärtäminen
- Turvallinen liikkuminen liikenteessä

Sisällöt:

- Minä, perhe, sukulaiset, ystävät
- Ihminen
- Koti
- Lähiympäristö, metsät, vesistöt
- Suomi, maapallo, avaruus
- Luonto, elollinen – eloton
- Eläimet, kasvit
- Luonnon kiertokulku
- Säätilat, luonnonilmiöt
- Vuodenajat, vuosi, kuukausi, viikonpäivät, vuorokausi
- Kierrätys, lajittelu
- Turvallisuus liikenteessä, lähiympäristössä, kotona

TERVEYS

Esiopetuksessa edistetään lapsen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista terveyttä. Arkipäivän tilanteissa ohjataan lasta huolehtimaan omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Lapsen terveellisiä ruokailutottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Toiminnalla ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin, tunne-elämän terveyteen ja välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistyksen välisestä tasapainosta.

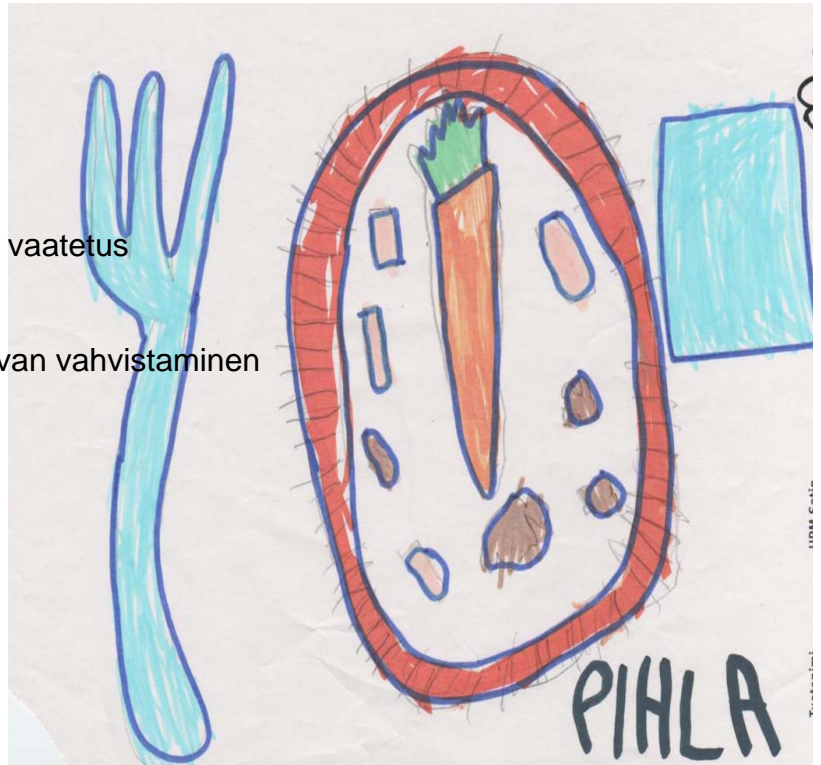
Tavoitteet:

- Omatoiminen selviytyminen päivittäisistä rutiineista
- Terveellisten elämäntapojen omaksuminen
- Tutustuminen erilaisiin ruokiin
- Oman kehon tunteminen sekä oikeus koskemattomuuteen
- Tunteiden tiedostaminen ja ilmaiseminen

- Vastuunottaminen omasta itsestä ja omasta toiminnasta
- Ristiriitojen ratkaiseminen myönteisin keinoin
- Hyvien käytöstopojen omaksuminen

Sisällöt:

- Hygienia
- Lepo
- Terveellinen ravinto
- Ulkoilu, liikunta ja asianmukainen vaatetus
- Lasten oma ensiapu
- Itsetunnon ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen
- Ristiriitatilanteiden selvittäminen
- Tunnetaidot
- Turvataidot

FYYSINEN JA MOTORINEN KEHITYS

Päivittäinen monipuolinen liikunta on välttämätöntä lapsen tasapainoiselle kasvuille, kehitykselle sekä terveydelle. Liikkumisen ja leikin avulla harjaannutetaan lapsen fyysistä ja motorista kuntoa, liikehallintaa sekä motorisia perustaitoja. Lapsen hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnoissa. Ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuus omaehtoiseen liikunnalliseen toimintaan ja leikkiin. Yhdessä toisten lasten kanssa liikkumalla opitaan yhteistyötä, toisen hyväksymistä ja sovittujen sääntöjen noudattamista sekä harjoitellaan tunteiden säätelyä epäonnistumisenkin kohdalla. Myönteisen asenteen kautta lapsi oppii ymmärtämään liikunnan merkityksen ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle. Vuodenaikojen tuomat mahdollisuudet hyödynnetään liikunnan vuosisuunnitelmissa. Oppimisympäristönä sisä- ja piha-alueen tulee tarjota lapsille virikkeitä ja mahdollisuuksia monipuolisen liikunnan harrastamiseen.

Tavoitteet:

- Liikunnan ilon ja virkistyksen kokeminen
- Oman kehon hallinta ja itsetuntemuksen vahvistuminen
- Kehitysvaiheen mukaisten perustaitojen harjaannuttaminen
- Liikunta elämäntavaksi – hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Sosiaalisten taitojen kehittyminen
- Monipuolisesti liikkumaan oppiminen ja liikunnan avulla oppiminen
- Oppimisvaikeuksien ehkäiseminen liikunnan avulla
- Liikunnallisten perustaitojen kehittäminen
- Mahdollisuus tutustua monipuolisesti liikkumiseen ja liikuntavälineisiin
- Hienomotoristen taitojen harjaannuttaminen
- Liikkuminen erilaisissa ympäristöissä

Sisällöt:

Hienomotoriikka

- Silmän ja käden yhteistyö
- Kätisyyden vakiinnuttaminen
- Kynäote
- Leikkaaminen
- Värittäminen, piirtäminen
- Napitus ja nauhojen solmiminen
- Rakentelu

Karkeamotoriikka

- Tasapaino
- Konttaaminen
- Ryömiminen
- Kävely
- Juoksu
- Hyppääminen ja kiipeäminen
- Heittäminen ja kiinniotto

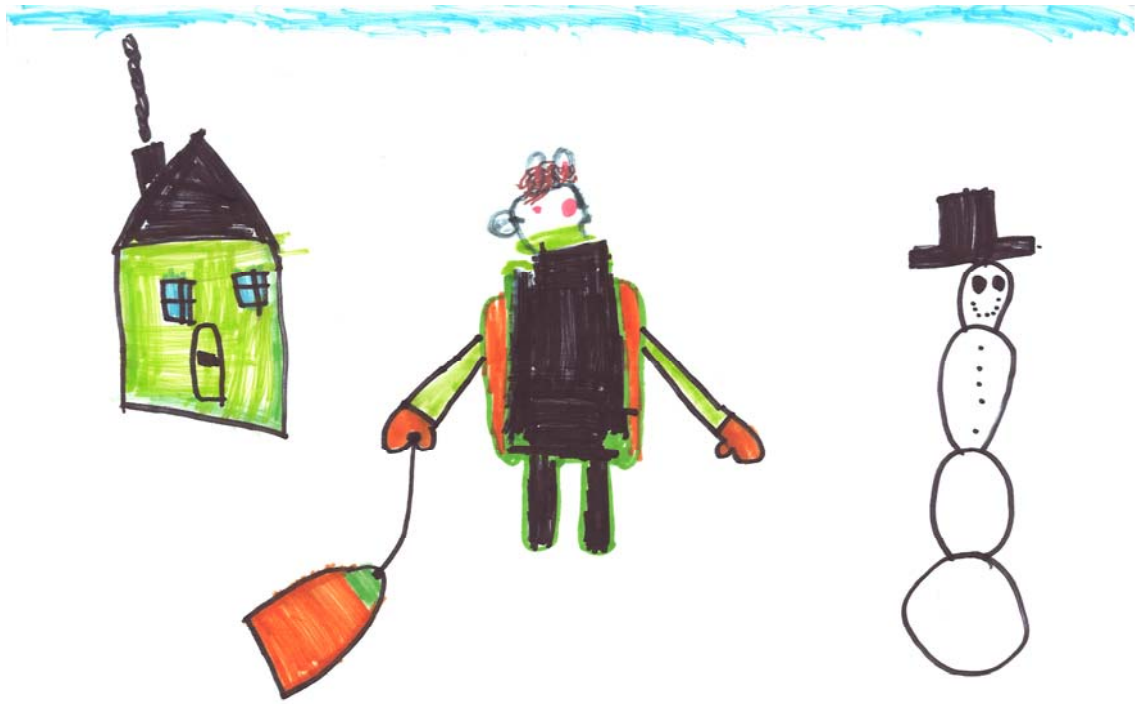
- Vetäminen ja työntäminen
- Oman kehon hallinta, perusasento ja hyvä ryhti
- Itsesäätely/voiman käyttö
- Keskiviivan ylitys
- Tilan hahmottaminen
- Reaktiokyky

Sisäliikunta

- Tutustumisleikit
- Liikuntaleikit
- Voimistelu
- Telineadat
- Luova liikunta ja tanssi
- Ohjattu liikunta
- Uinti/uimakoulut
- Välineliikunta
- Musiikkiliikunta
- Rentoutuminen

Ulkoliikunta

- Perinneleikit
- Pihaleikit ja -pelit
- Luonnossa liikkuminen
- Retket
- Yleisurheilulajit
- Rakenteluleikit
- Mäenlasku
- Luistelu
- Hiihto
- Suunnistus
- Seikkailu

TAIDE JA KULTTUURI

MUSIIKKI

Musiikkikasvatus kehittää aisteja ja auditiivista havaintokykyä sekä motoriikkaa, sosiaalisuutta ja tunne-elämää. Musiikilla on tärkeä tehtävä esteettisen kokemuksen välittäjänä. Rythmi on tärkeä kaikessa elämisessä. Musiikkikasvatuksen avulla edistetään lapsen rytmistä kehitystä. Rytmitaju on myös osallisena lukemaan ja kirjoittamaan oppimisessa sekä hahmottamisessa ja puheen kehityksessä sekä kuullun ymmärtämisessä.

Tavoitteet:

- Musiikillisten kokemusten ja elämyksien luominen
- Kuuntelemisen ja hiljaa olemisen oppiminen
- Rohkeus itsensä ilmaisuun sekä tunteiden ilmaisuun musiikin kautta
- Oman oppimisympäristön tiedostaminen ja oman äänen käyttö
- Musiikin peruskäsitteisiin tutustuminen
- Erilaisiin soittimiin tutustuminen
- Eri musiikin lajeihin tutustuminen

Sisällöt:

- Kuunteleminen
 - hiljaisuus
 - ympäristön äänet
 - melodiat
- Rythmi
 - perusrytmi eri tavoin
 - keho
 - rytmisoittimet
 - melodia-kaikurytmit
- Musiikin peruskäsitteet
 - hidas-nopea
 - hiljainen-voimakas
 - matala-korkea
 - iloinen-surullinen
 - yksin-yhdessä
 - tauko
- Musiikillinen ilmaisu
 - laulaminen
 - soittaminen
 - musiikkiliikunta
 - musiikkimaalaus
 - esiintyminen

KUVATAIDE

Kuvataidekasvatuksen lähtökohtana on lapsen luontainen uteliaisuus ja into ottaa selvää ympäristöstään. Kuvataidekasvatukseen kuuluu elämyksellisyys, toiminnallisuus sekä kuvantuottamisen ilo kaikkia aisteja käyttäen. Lasta kannustetaan luottamaan itseensä ja arvostamaan omaa persoonallista ilmaisuaan.

Tavoitteet:

- Itsensä ilmaiseminen ja onnistumisen tunteiden kokeminen
- Taidekokemuksista nauttiminen
- Oman ja toisten työn arvostamisen oppiminen
- Ympäristön ja erilaisten kuvallisten tuotosten havainnoiminen
- Tutustuminen työskentelytapoihin ja välineiden käyttöön
- Keskittyminen, pitkäjänteinen työskentely ja työn loppuun saattaminen
- Suunnitteleminen, toteuttaminen sekä oman työskentelyn arvioiminen

Sisällöt:

- Erilaisten materiaalien sekä välineiden käyttäminen
- Värien tunnistaminen ja nimeäminen
- Oikeat työskentelytekniikat
- Välineistä ja työympäristöstä huolehtiminen
- Piirustus
- Maalaus

- Grafiikka
- Kollaasi
- Muovailu
- Rakentelu
- Taidekuvan tarkastelu
- Luontotaide
- Kuvallinen viestintä
- Näyttelyt, museovierailut

KÄSITYÖ JA ASKARTELU

Käsityöissä ja askartelussa lasta kannustetaan luovaan työskentelyyn. Kädentaidoissa edetään kokonaisteemojen mukaan esim. perinne, ympäristö, vuodenaajat ja kierrätys. Lapsille suodaan tekemisen iloa ja mahdollisuuksia tutustua erilaisiin materiaaleihin, välineisiin ja työtapoihin.

Tavoitteet:

- Hienomotoriikan sekä käden ja silmän yhteistyön kehittäminen
- Luovuuteen kannustaminen
- Omiin taitoihin luottaminen
- Oman ja toisten työn arvostaminen
- Pitkäjänteinen työskentely ja työn loppuun saattaminen
- Ohjeen mukaan toimiminen
- Suunnittelu, toteutus sekä oman työskentelyn arviointi
- Erilaisiin työtapoihin, työvälineisiin ja materiaaleihin tutustuminen
- Työympäristöstä ja välineistä huolehtiminen

Sisällöt:

Askartelu

- eri materiaalien hyödyntäminen
- rypistely

- repiminen
- leikkaaminen
- liimaaminen
- painaminen
- taittelu
- pistely

Tekstiilityö

- lankatyöt
- kangastyöt
- huopatyöt
- kankaanpainanta
- huovutus

Tekninen työ

- sahaaminen
- naulaaminen
- ruuvaaminen

- hiominen
- liimaaminen
- maalaaminen

DRAAMA

Lapsi tutustuu itseensä ja toisiin leikinomaisten

Ilmaisuharjoitusten avulla. Lapselle tarjotaan aineksia oman ilmaisun, tunteiden ja sosiaalisuuden kehittymiselle rooliin tai tilanteisiin eläytymisen avulla. Lapsi saa kokemuksia omasta osaamisesta ja omista vahvuuksista. Ilmaisukasvatus toimii menetelmänä opittaessa uutta ja siihen voidaan ottaa aineksia kaikilta sisältöalueilta.

Tavoitteet:

- Itsensä ilmaiseminen erilaisissa tilanteissa
- Tunteiden ilmaiseminen ja käsitteleminen
- Mielikuvituksen rikastuttaminen
- Keskittymistaitojen harjaannuttaminen
- Aistihavaintojen kehittäminen
- Turvallisuuden, ilon, onnistumisen ja kauneuden kokeminen

Sisällöt:

- Roolileikit; vapaa ja ohjattu
- Draamaleikit
- Pantomiimi
- Ilmaisuharjoitukset; aisti-, kontakti-, rentoutumis-, tunnetila-, puhe- ja ääniharjoitukset

- Mielikuvat ja improvisointi
- Musiikki, tanssi ja liikkuminen
- Omat esitykset
- Erilaiset teatterimuodot esim. nukke-, sormi-, pöytä- ja varjoteatteri
- Teatterivierailut

4. KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

TUEN KOLMIPORTAISUUS

YLEINEN TUKI

Yleisen, kaikille tarkoitetun tuen tavoitteet:

- laadukas, lapsen vahvuudet ja kehitystarpeet huomioiva esiopetus kaikille
- tiivis kodin ja esiopetuksen yhteistyö, kasvatuskumppanuus
- lapsen oppimisvalmiuksien kehittäminen ja oppimisvaikeuksien ennaltaehkäiseminen
- kasvun, kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen varhainen tunnistaminen
- opetuksen eriyttäminen lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan

Jos esiopetuksessa herää huoli lapsen kasvusta, kehityksestä tai oppimisesta, asiasta keskustellaan lapsen huoltajien kanssa. Yhteistyössä suunnitellaan lapsen tarvitsemat tukitoimet, jotka kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Tukimuotoja yleisessä tuessa ovat esim. tiivis yhteistyö kodin sekä muun varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön kanssa, joustavat ryhmittelyt, eriyttäminen, pienryhmätoiminta, oppimisympäristön muutokset, erityislastentarhanopettajan tuki ryhmän kasvattajille ja lapsen vanhemmille. Tuen riittävyttä seurataan yhdessä huoltajien kanssa. Tarvittaessa voidaan käyttää oppilashuollon tukea.

- Lomake: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

TEHOSTETTU TUKI

Jos yleinen tuki ei riitä ja lapsi tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita eri tukimuotoja, esiopettaja ja yksi tai useampi lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista tukeva toimija tekevät yhdessä pedagogisen arvon (esim. esiopettaja, erityislastentarhanopettaja, puheterapeutti). Pedagoginen arvio käsitellään moniammatillisesti. Siinä päätetään jatketaanko yleisen tuen avulla vai tarvitaanko tehostetun tuen menetelmiä lapsen suotuisan kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaamiseksi.

- Lomake: Pedagoginen arvio

Yksikkökohtainen oppilashuoltotyöryhmä käsittelee pedagogisen arvon ja päättää yleisen tuen jatkamisesta tai tehostettuun tukeen siirtymisestä.

Tehostetun tuen tavoitteet:

- suunnitelmallinen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen pitkäjänteinen, yksilöllinen tukeminen

- tehostettu kodin ja esiopetuksen välinen yhteistyö
- ongelmien kasvamisen, monimuotoistumisen ja kasautumisen ennaltaehkäiseminen

Jos lapsi tarvitsee tehostettua tukea yksilöllisen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi tehdään hänelle oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten. Suunnitelman laativat esiopettaja, huoltajat ja lapsi yhteistyössä muiden lapsen kanssa mahdollisesti toimivien tahojen kanssa. Suunnitelman toteutumisesta ja arvioinnista vastaavat sen laatimisessa mukana olleet. Arviointi tapahtuu säännöllisesti ja arviointiväli määritellään oppimissuunnitelmassa.

- Lomake: Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten

Tehostettu tuki tarkoittaa tukitoimien määrällistä ja laadullista tehostamista. Tuen järjestämisen muotoja ovat yleisen tuen menetelmien lisäksi tehostettu eriyttäminen ja yhteistyö kodin kanssa, tuetun ryhmän palvelut, erilliset tukiohjelmat, osa-aikainen erityisopetus, mahdolliset terapiat ym. moniammatillinen yhteistyö, oppilashuollon tuki sekä mahdolliset avustajapalvelut.

Jos lapsi ei tarvitse enää tehostettua tukea, palataan yleiseen tukeen. Asia käsitellään moniammatillisesti esiopetuksen oppilashuoltotyöryhmässä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee.

ERITYINEN TUKI

Jos tehostettu tuki ei riitä, tehdään oppilashuoltotyöryhmän aloitteesta ja sen määrittelemien toimijoin moniammatillinen pedagoginen selvitys. Huoltajaa ja lasta kuullaan osana pedagogista selvitystä ja sitä täydennetään tarvittaessa muiden asiantuntijoiden lausunnoilla (esim. psykologinen tai lääketieteellinen lausunto). Selvityksen jälkeen oppilashuoltotyöryhmän on mahdollista tehdä ehdotus erityisen tuen päätöksestä. Sivistysjohtaja tekee hallinnollisen päätöksen pedagogisen selvityksen ja oppilashuoltotyöryhmän esityksen pohjalta pidennetystä oppioikeudesta.

- Lomake: Pedagoginen selvitys

Erityisen tuen tavoitteet:

- suunnitelmallinen ja kokonaisvaltainen lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja oppimisedellytysten yksilöllinen tukeminen
- lapsen itsetunnon ja oppimismotivaation vahvistaminen hänen henkilökohtaisten vahvuuksiensa avulla
- moniammatillinen, tiivis yhteistyö kodin kanssa

Erityisen tuen päätöksessä määritellään lapsen pääsääntöinen esiopetuspaikka ja hänen tarvitsemat muut tukipalvelut (esim. avustaja, apuvälineet, terapiat). Erityisen tuen päätös tehdään pääsääntöisesti vasta tehostetun tuen toimenpiteiden jälkeen. Poikkeuksena ovat ne lapset, joilla lääketieteellisen tai psykologisen arvion mukaan on ilmeinen tarve erityiseen tukeen. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä tällöin jo ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai niiden aikana (esim. pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat, vaikeimmin vammaiset ja sairaat lapset sekä kehityksessään viivästyneet ja tunne-elämältään häiriytyneet lapset). Erityisen tuen päätös ilman tehostettua tukea voidaan tehdä myös silloin, jos lapsen tilannetta pitää arvioida uusiksi esim. onnettomuuden tai vakavan sairauden vuoksi.

Kun siirrytään erityiseen tukeen, lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. Siinä määritellään lapsen tarvitsemat tukimuodot ja tuesta vastaavat toimijat. Suunnitelma tarkastetaan vähintään kerran vuodessa tai lapsen tarpeiden mukaisesti useamminkin. Lapsen esiopetus voidaan järjestää tuetussa ryhmässä, integroidussa pienryhmässä tai normaalissa esiopetusryhmässä. Erityisessä tuessa ovat käytössä kaikki esiopetuksen tuen muodot.

- Lomake: Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS

Jos lapsi ei tarvitse enää erityistä tukea, lapsesta tehdään moniammatillinen pedagoginen selvitys joka käsitellään oppilashuoltotyöryhmässä. Huoltajia ja lasta kuullaan osana selvitystä. Oppilashuoltotyöryhmä tekee esityksen erityisen tuen päätöksen purkamisesta ja lapsen siirtymisestä tehostetun tuen piiriin.

Sivistysjohtaja tekee hallinnollisen päätöksen erityisen tuen purkamisesta pedagogisen selvityksen ja oppilashuoltotyöryhmän esityksen pohjalta. Lapsen siirryttyä takaisin

tehostettuun tukeen, hänelle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten.

LAPSEN ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA

OPPIMISSUUNNITELMA OSANA YLEISTÄ TUKEA

Esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan jokaiselle lapselle yhdessä huoltajien kanssa. Sen tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja kehityksen edellytykset. Se tehdään esiopetuksen suunnittelun tueksi ja lapsen kokonaiskehityksen havainnoimiseksi toimintakauden alussa. Sen avulla ylläpidetään ja kehitetään suunnitelmallisesti kodin ja esiopetuksen välistä yhteistyötä lapsen parhaaksi. Oppimissuunnitelman laatimisesta, toteutuksesta ja seurannasta vastaa ensisijaisesti lapsen esiopettaja. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva asiakirja. Se on perustana lapsen kasvun ja kehityksen seurannalle ja tähän perustuen esiopettaja, huoltajat ja esikoululainen keskustelevat toimintakauden lopussa lapsen esiopetusvuodesta ja kouluvalmiudesta. Tiedot kirjataan oppimissuunnitelmaan, mikä on esiopetuksen ja koulun välinen tiedonsiirron lomake.

Säännöllistä tukea oppimisessa ja kehittämisessä tarvitsevalle esikoululaiselle laaditaan pedagoginen arvio. Se tehdään tehostetun tuen tarpeen arvioimiseksi ja aloittamiseksi. Pedagogiseen arvioon kirjataan lasta koskevat systemaattiset havainnot, tiedot miksi yleiset tukitoimet eivät ole riittäviä, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden näkemykset esikoululaisesta ja hänen tuen tarpeestaan. Pedagoginen arvio käsitellään oppilashuoltotyöryhmässä.

ESIOPETUKSEN OPPIMISSUUNNITELMA OSANA TEHOSTETTUA TUKEA

Tehostettua tukea saavalle lapselle laaditaan esiopetuksessa oppimissuunnitelma tehostettua tukea varten. Se on väline, jonka avulla yhteistyössä huoltajien ja moniammatillisen työryhmän kanssa suunnitellaan ja arvioidaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessia. Tehostetun tuen oppimissuunnitelma on asiakirja, joka perustuu pedagogiseen arvioon. Siinä kuvataan tehostettu tuki sisältöineen ja menetelmineen. Suunnitelman laadinnassa hyödynnetään lapselle aiemmin tehtyä esiopetuksen oppimis-, varhaiskasvatus- ja/tai kuntoutussuunnitelmaa. Tehostetun tuen oppimissuunnitelmassa määritellään selkeästi millaista tukea lapsi saa, milloin ja kuka sitä hänelle antaa sekä menettelytavat huoltajien ja eri lapsen kanssa toimivien henkilöiden kanssa. Oppimissuunnitelmaan kirjataan milloin se tarkistetaan ja ketä kutsutaan koolle. Oppimissuunnitelman kirjaa lapsen esiopettaja.

HENKILÖKOHTAISEN OPETUKSEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVA SUUNNITELMA

Erityisopetukseen otetuille ja siirretyille oppilaille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma eli HOJKS. HOJKS on pedagoginen asiakirja ja suunnitelma, johon kirjataan lapsen tuen tarve ja miten tuki järjestetään.

HOJKS:iin kirjataan:

- lapsen oppimisvalmiudet, vahvuudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin ja taitoihin liittyvät pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet
- opetuksen järjestäminen
- opetus- ja oppimisympäristöjen kehittämistarpeet
- opetukseen osallistuvien eri toimijoiden vastualueet

- opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit
- arvioinnin periaatteet ja ajankohdat
- yhteistyön toteuttaminen huoltajien kanssa
- suunnitelman laatijat

HOJKS laaditaan moniammatillisesti yhteistyössä lapsen huoltajien ja muiden lapsen kanssa toimivien tahojen, mm. terapeuttien kanssa. HOJKS:in toteutumista arvioidaan tarvittaessa vähintään kerran lukuvuoden aikana. Muutokset lapsen tuen tarpeesta tai tavoitteiden muuttumisesta kirjataan HOJKS:iin.

PIDENNETTY OPPIVELVOLLISUUS

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus sinä vuonna kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Oppivelvollisuus kestää 11 vuotta, jollei perusopetuksen oppimäärää sitä ennen ole suoritettu.

Lapsella on oikeus aloittaa maksuttomassa, varhennetussa esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää 5 vuotta. Tämä järjestetään yleensä varhaiskasvatuksen piirissä integroidussa pienryhmässä tai tuetun kokopäivähoidon ryhmässä, joissa työskentelee erityislastentarhanopettaja. Osa pidennetyistä oppivelvollisuuden lapsista siirtyy varhennetun esiopetuksen jälkeen koulujen 11-vuotisen oppioikeuden pienryhmiin. Joidenkin lasten kohdalla toinenkin esiopetusvuosi toteutuu varhaiskasvatuksen järjestämässä esiopetuksessa integroidussa pienryhmässä. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen suunnitellaan aina lapsen tuen tarpeen ja kokonaistilanteen mukaan.

Pidennetty oppivelvollisuus edellyttää sivistysjohtajan tekemän hallinnollisen päätöksen. Päätöksen edellytyksenä on lääketieteellinen tai psykologinen lausunto.

Pidennetyn oppioikeuden lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS, esiopetuksen alkaessa. Huoltajien luvalla HOJKS:in

laatimisessa käytetään tukena kuntoutussuunnitelmaa, varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä aiempaa oppimissuunnitelmaa.

5. YHTEISTYÖ JA OPPILASHUOLTO ESIOPETUKSESSA

ESIOPETUKSEN JA KODIN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Esiopetuksen ja kodin välinen yhteistyö on tiivistä ja se perustuu molemminpuoliseen luottamukseen ja avoimuuteen eli kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät lapselle kahden tärkeän tahon, huoltajien ja henkilöstön tiedot ja kokemukset. Huoltajilla on mahdollisuus kuulumisten vaihtoon ja opetuksen seuraamiseen. Yhdessä huoltajien kanssa laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma ja arvioidaan sen toteutumista. Muita yhteistyön muotoja ovat mm. vanhempainillat, juhlat, retket.

ESIOPETUKSEN HENKILÖSTÖN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Laadukkaan oppimisympäristön luomiseen tarvitaan kaikkien esiopetukseen osallistuvien ammattiryhmien yhteistyötä. Oppimisen edellytyksiä luodaan niin ohjatuilla opetustuokioilla kuin ruokailussa, lepohetkillä, ulkoilussa ja kaikessa siinä vuorovaikutuksessa, joka lasten ja aikuisten välillä tapahtuu. Kaikki työntekijät ovat omalta osaltaan mukana toteuttamassa esiopetusta.

ESIOPETUKSEN YHTEISTYÖ MUUN VARHAISKASVATUKSEN JA PERUSOPETUKSEN KANSSA

Päiväkodin yhteydessä toimiva esiopetus on jatkuvassa, kiinteässä yhteistyössä muun varhaiskasvatuksen kanssa. Samoin koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ovat luontevassa yhteistyössä alkuopetuksen kanssa. Yhteistyötä kehitetään olemassa olevien mahdollisuuksien mukaan yhteisillä toiminnoilla, hankkeilla ja henkilöstön yhteisellä koulutuksella.

ESIOPETUKSEN YHTEISTYÖ MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Esiopetuksen toimintaa rikastutetaan yhteistyöllä paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten järjestöjen ja muiden tahojen kanssa. Yhteistyötahoja ovat mm. liikunta- ja kulttuuritoimi, seurakunta, pelastuslaitos, poliisi sekä paikalliset urheiluseurat ja järjestöt. Tulkitsemis- ja avustuspalveluita käytetään harkitusti tarpeen mukaan.

OPPILASHUOLTO

Oppilashuolto huolehtii oppimisen perusedellytyksistä, joita ovat lapsen fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi. Fyysinen hyvinvointi tarkoittaa oppimisympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta huolehtimista, koulukuljetusten järjestämisestä ja monipuolisesta ruokailusta. Psyykinen hyvinvointi edellyttää kunkin lapsen tarpeen edellytysten mukaista etenemistä oppimisessa sekä tarvittaessa henkilökohtaisen ohjauksen järjestämistä kehitysvaiheeseen sopivalla tavalla. Sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehditaan tukemalla sosiaalisia valmiuksia, edistämällä ryhmäytymistä ja estämällä kiusaamista.

Esiopetuksen oppilashuollossa tehdään moniammatillista yhteistyötä mm. lastenneuvolan, terapeuttien, perheneuvolan, psykologin, lastensuojelun ja kuntoutustyöryhmän kanssa. Moniammatillisella yhteistyöllä ja tukitoimilla pyritään edistämään lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kasvua, kehitystä ja oppimista välittävässä ja turvallisessa ilmapiirissä. Oppilashuollon tuki on sekä yksilöllistä että yhteisöllistä, yksilön hyvinvoinnin lisäksi myös ryhmän hyvinvointia arvioidaan ja kehitetään.

Oppilashuoltotyön tavoitteena on lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja sopivien tukimuotojen löytäminen. Oppilashuoltoa toteutetaan luottamuksellisesti huoltajien kanssa ja heille annetaan tietoa lasta koskevien asioiden valmistelusta ja etenemisestä. Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja seuranta, niiden perustelut, asiankäsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta annetaan.

Varhaiskasvatuksen oppilashuoltotyöryhmä

Tavoitteena tukea ja linjata yksiköiden oppilashuoltotyötä.

- Yleiset toimintaperiaatteet, yhteiset toimintatavat
- Sovitaan yleiset kirjaamiskäytännöt ja tiedonsiirto käytännöt
- Yksiköiden turvallisuussuunnitelmien päivittäminen
- Työryhmässä päiväkotien johtajat, lastenneuvolan, perheneuvolan ja lastensuojelun edustus, perusopetuksen oppilashuollosta vastaava
- Kokoontuu tarvittaessa
- Koollekutsujana esiopetuksen vastuualueen esimies

Yksikkökohtainen oppilashuoltotyöryhmä

Tavoitteena kasvatusyhteisön tukeminen.

- Kasvatukseen, opetukseen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat
- Työryhmässä päiväkodin johtaja, varajohtaja, erityislastentarhanopettaja, ryhmien edustajat, lastenneuvolan terveydenhoitaja, ym. tarvittavat tahot
- Kokoontuu n. 1-2 krt vuodessa
- Koollekutsujana päiväkodin johtaja

Yksilöllinen oppilashuoltotyöryhmä

Tavoitteena lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen.

- Lapsikohtainen kokoontuminen
- Kirjaaminen ja tiedonsiirto
- Huoltajat ja ryhmän lastentarhanopettaja aina mukana
- Lisäksi ne tahot, jotka liittyvät välittömästi lapsen asioihin, esim. muut lapsiryhmän työntekijät, erityislastentarhanopettaja, päiväkodin johtaja, oman alueen lastenneuvolan terveydenhoitaja, perheneuvolan psykologi tai perhetyöntekijä, sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä, terapeutit, erityisopettaja
- Koollekutsujana lapsiryhmän lastentarhanopettaja

TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Fyysisesti ja psyykkisesti turvallinen esiopetusympäristö antaa pohjan esiopetusta tukevan ilmapiirin luomiseen ja lisää lasten ja työtekijöiden hyvinvointia. Yhteistyö ja kasvatuskumppanuus ovat lähtökohtana perusturvalliseen arkeen.

Yksikkökohtaisista

turvallisuussuunnitelmista löytyy tietoa kriisitilanteiden ehkäisystä ja niihin varautumisesta sekä yhteistyöstä eri viranomaisten väliltä. Niistä löytyy myös toimintaohjeistus erilaisia kriisitilanteita varten sekä ohjeistus niiden johtamiseen ja tiedon vaihtamiseen. Psykososiaalista tukea ja jälkihoitoa järjestetään moniammatillisesti tilanteen vaatimalla laajuudella yhteistyössä mm. työterveyshuollon ja mobilen (sosiaalipäivystys) kanssa.

Turvallisuussuunnitelmia arvioidaan ja päivitetään jatkuvasti. Tästä vastaavat päiväkotien johtajat. Uusia työntekijöitä veloitetaan perehtymään turvallisuussuunnitelmaan ja henkilöstölle järjestetään toimintavalmiuksia ylläpitävää koulutusta. Näitä asioita käsitellään myös lasten kanssa. Myös huoltajat saatetaan tietoiseksi turvallisuuteen liittyvistä asioista toimintakauden alussa ja tarvittaessa sen kuluessa.

Kiusaamisella tarkoitetaan tahallista ja toistuvaa yhteen henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kaikkiin kiusaamistilanteisiin puututaan. Niistä keskustellaan lasten kanssa spontaanisti arjessa. Kiusaaminen pyritään tunnistamaan jo alkuvaiheessa. Lapsia ohjataan tiedostamaan mitä kiusaaminen on ja miten siihen tulee suhtautua. Tilanteet käsitellään kaikkien osapuolten kanssa, tarvittaessa kutsutaan huoltajat ja oppilashuoltotyöryhmä mukaan. Tulevaisuudessa laaditaan suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä.

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY, SALASSAPITO JA TIETOJEN LUOVUTTAMINEN

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa. Lapsen asioiden ja tietojen käsittelyyn osallistuvat vain ne tahot, joiden tehtäviin se välittömästi kuuluu. Tiedonsiirto tapahtuu vanhemmilta saadulla kirjallisella luvalla. Tavoitteena on luottamuksellisuus ja avoimuus lasta koskevissa asioissa. Lasten ja perheiden asiat ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapito veloitteesta voidaan poiketa, jos kyseessä on lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen.

Salassa pidettäviä asioita:

- Tiedot lasten ja heidän perheenjäsenten henkilökohtaisista asioista (elintavat, harrastukset, perhe-elämä, poliittinen vakaumus, mielipiteet, taloudellinen asema, terveydentila)
- Tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta
- Oppilashuoltoa koskevat asiakirjat (niihin sisältyvät tiedot, testitulokset)

6. ERI KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN ESIOPETUS

Eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetus järjestetään muun esiopetuksen yhteydessä. Opetuksessa toteutetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita lapsen taustat huomioon ottaen. Esiopetuksessa tuetaan erityisesti suomen kielen kehittymistä. Opetuksessa ja sen suunnittelussa huomioidaan lapsen oma kieli ja kulttuuri. Näin tuetaan lapsen identiteetin rakentumista ja mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen omaan kulttuuriin liittyviä asioita arvostetaan, samalla rikastuttaen koko ryhmän toimintaa ja lasten vieraan kielen ja kulttuurin tuntemusta. Lapsen oppimista tuetaan esim. pienryhmä- tai yksilöllisesti eriytetyllä toiminnalla. Hänelle voidaan myös laatia henkilökohtainen oppimissuunnitelma vanhempien ja eri asiantuntijoiden kanssa.

7. ARVIOINTI

Esiopetuksen arvioinnilla tarkoitetaan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen arviointia, lapsen omaa arviointia ja aikuisen toiminnan arviointia. Arvioinnin tehtävänä on antaa tietoa tavoitteiden saavuttamisesta. Arviointia suoritetaan jatkuvasti opettajan ja lapsen vuorovaikutuksessa työskentelyn ja oppimisprosessin edetessä.

Arvioinnin tulee kohdistua kokonaisvaltaisesti lapsen kasvu- ja oppimisprosessiin. Lasta ohjataan arvioimaan omia töitään ja oppimistaan. Itsearviointin tarkoituksena on tukea minäkuvan kehitystä ja oman työskentelyn jäsentämistä. Aikuisen antama palaute on erittäin tärkeää. Kannustava, realistinen palaute säilyttää motivaation ja edistää lapsen kasvu- ja oppimisprosessia. Huoltajilla on mahdollisuus säännöllisiin keskusteluihin lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Tarvittaessa voidaan kutsua koolle yksilökohtainen oppilastyöryhmä, jossa käsitellään lapsen asiaa moniammatillisesti.

Lapselle laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma yhteistyössä vanhempien kanssa. Oppimissuunnitelmat toimitetaan lapsen tulevan koulun rehtorille esiopetusvuoden päätyttyä. Näin tulevan ekaluokkalaisen tiedot saadaan siirrettyä tuleville luokanopettajille.

Esiopetukseen osallistumisesta annetaan osallistumistodistus.

KOULUVALMIUDEN ARVIOINTI ESIOPETUKSESSA

Esiopetusvuoden aikana arvioidaan myös lapsen kouluvalmiutta. Suunnitelmallisen kouluvalmiuden arvioinnin tavoitteena on saada mahdollisimman tarkasti tietoa lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista esiopetusvuotena. Saatujen tulosten pohjalta pystytään tekemään tarkempi suunnitelma niistä oppimisen alueista, joihin lapsi tarvitsee tehostettua tukea esiopetuksen aikana. Pyrkimyksenä on taata jokaiselle mahdollisimman hyvä koulun aloitus ja varmistua niistä asioista, joista on tarpeen siirtää tietoa kouluun. Koulun erityisopettajat kiertävät helmi – maaliskuun aikana kaikki esiopetusryhmät keräten huoltajien luvalla tietoa tulevista koululaisista ja heidän yksilöllisistä tarpeistaan. Samalla voidaan arvioida tarvitseeko jonkun lapsen asioista keskustella vielä moniammatillisesti. Esiopetuksen oppimissuunnitelma siirtyy kouluun huoltajien luvalla toukokuun lopulla.

Esiopetuksessa tehdyt arkipäivän havainnot lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat ensisijaisen tärkeitä. Nämä havainnot, täydennettynä huoltajilta ja mahdollisilta muilta lapsen kanssa työskenteleviltä tahoilta saamalla tiedoilla, ovat pohjana suunniteltaessa lapsen mahdollisia tuen tarpeita esiopetuksessa.

Äänekosken kaupungissa on sovittu yhteisesti esiopetuksen aikana tehtävät arvioinnit:

- Pikkumetsän esiopetusmateriaalin A-osan arviointi syksystä, B-osan arviointi tarvittaessa alkuvuodesta
- Makeko 1. (syksy) ja 2. (kevät)
- Jäljentämistehtävä (kansilehti harjoitustehtäväksi ja kaksi sivua arviointiin)
- Kontrolloitu piirrostarkkailu (syksyn aikana)
- Sosiaalisten taitojen arviointi tapahtuu kaikissa arjen tilanteissa esiopetuksessa
- Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

8. LASTEN MIETTEITÄ ESIOPETUKSESTA

"Kiva oli alussa, ku
jännitti koko eskari.
Jännitin ihan turhaan!"

"Kyllä eskarissa parasta
on rakastuminen!"

"Ihan parasta oli käydä
kummiluokissa koululla.
Isot pojat oli hyviä
jutteleen!"

"Opin hiihtämään ja
luistelemaan.
Uimakoulua ootan!"

"Eskarityttöjen kanssa
perustetaan bändi. Mä
soitan siinä sitten
kitaraa!"

"Olen oppinut sitä
plussaa ja miinusta.
Sitä matematiikkaa!"

"Oon aika hyvä lukemisessa. Leipominen
oli kivaa ja semmoset oikeat työt!"

"Opin kaikki numerot ja kirjaimet, siis
tekemään oikein!"

"Eskarissa oon oppinu
kirjaimia ja numeroita. Vähän
ollu vaikeaa, no... muuten aika
helppoo, kato ku oppii!"

"Nyt ootan kevättä ja
sammakonpoikasia. Ehitään
niitä vielä tutkia!"

"Kavereitten kanssa on
parasta leikkii Winxiä, niitä
keijuja. Haluaisin lennellä ku
keiju. Eskarissa on kiva
tanssia ja laulaa!"

"Oon aika paljon leikkiny
dinoleikkejä. Mä oon ollu
dinosaurus ja suojelen
dinopoikasia, Haluan olla
pitkäkaula se taistelee
poikasiaan suojellen, niinku T-
Rex!"

"Tärkeintä on ollut oppia
kuuntelemaan ja

käyttätymään. Koulussa sitten haluan
oppia tekemään kukkaseppeleen!"

"Onneks' nään kaverit koulussa!